

na Primorskem klerikalizem z Lahi, da pri nas liberalizem ovira klerikalno predvlado, na Primorskem pa klerikalizem liberalno. Klerikalizem je do skrajnosti mlačen in popustljiv zlasti ob mejah, kar smo že dokazali. Če je on res na strogo narodnem stališču, naj pokaže to z dejanji, ne pa izjavo: ljubši mi je katoliški Nemeč ali Lah kakor slovenski liberallec. Naši nasprotniki se našega razdora jako vesele ter so zoper nas katoliški, liberalni in brezverni tujci edini vsi kot eden. Škodujejo nam na katoliški kakor na liberalni podlagi, kjer le morejo. Naš klerikalizem naj postane narodno zaveden, ne sme pa imenovati narodnosti prokletstvo in poganstvo. On naj se bori za socijalni blagor našega ljudstva iz ljubezni do narodnega obstanka, ne pa zaradi klerikalnega pravca ter naj z vnemo dela za narodno prosveto, ne pa imenovati šol prokletstva za naš narod. Ako krene na ta pot, je enotna narodna stranka, ne oziraje se na meje, zagotovljena, in na ta način si pridobi naš narod moč, veljavo, spoštovanje in srečno bodočnost. Ako klerikalizem ne stori tega, je vse njegovo delovanje samo pesek v oči, laž in sleparstvo. Učiteljstvu je ta pravec edin pravi, ki se je jelo zanj bojevati in bo nadaljevalo boj do končne zmage, čeprav je to klerikalizem že naprej podpisal z obema rokama kot — preneumno!

Toda sramota pade na sramotilca!

Dopisi.

Istra.

Opet se raskokodakala. »Naša Sloga« od 15. t. mj. donša na uvodnom mjestu još nedovršen članak: »Učiteljska rieč u zgodno doba«.

Prvi dio posvećen je »Zavezi«, njezinom zborovanju, što se ima držati u Puli, budućeg mjeseca kolovoza i svršava uzklikom: »Preč torej z liberalizmom in klerikalizmom v Istri.«

Na ovaj prvi dio mi se nećemo osvrutati, uvjereni da će vrli »Zavezini« tovariši znati »N. Slogi« dostojno odgovoriti. Mi ćemo mu ovdje samo poručiti, neka ne zaborave »N. Slogi« reći, da laže, kad veli, da taljanska klerikalna stranka »glasuje solidarno za taljanske radikalce« — i neka joj navedu kao dokaz občinske izbore u Puli.

I ovime smo prvim dielom gotovi, ali za pretres drugog diela, koji se poblize tiče nas u Istri, molimo uredništvo našeg »Tovariša«, da nam ustupi malo prostora, radi bistenja pojmov u toj našoj zapuštenoj Istri.

Tu nam naj prvo kaže gosp. dopisnik, da su gospoda učitelji Zec, Stihović i Rajčić ustali proti »klerikalnoj kamori«, a neki drugi, više ili manje ustaju javno proti svećenstvu.

Jest, Zec, Stihović i Rajčić ustali su proti klerikalnoj kamori, a oni drugi ustaju proti svećenstvu, jer i prvi i drugi ljube svom dušom svoju rođenu grud, te ne mogu trpiti, da svećenstvo i drugi gulijaši onako u ime Boga i domovine gule svak na svoj način biednog našeg patnika. (A i pošteno guljenje je teški grijeh! — Vidi »N. Slogu« od 15 t. mj. u podlistku).

Uvjereni smo se o tom, da ima mnogo mlađjih, koji osjećaju potrebu da svaki od nas već jednom iskreno i javno ispovjeda pozive svoje duše, baš onaj dan, kad je izašao članak, o kojem je govora, t. j. na 15 t. mj. prigodom skupštine »Nar. Prosvjete« u Pazinu. I zato evo i pišemo vrlo

»Tovarišu«. Nije nam, da koga branimo, nego da se bistre pojmove!

Nadaljuje onaj članak: »Imade i medju nama kojeg svećenika, koji znade krivo il pravo žigosati onog il onog učitelja, te ga, služeć se svojim svećeničkim položajem nemilo pogladiti.« Ima, ima, odgovaramo mi. I mi takve učitelje ostavljamo u biesnim valovima samih sebi, da ih osamljene jača sila slomi, kao da tako svim nama ugled ne pada! Mi ne znamo ili ne poimamo onaj zakon naravi: »danas meni, sutra tebi« mi nemamo ni toliko kolegijalnosti (kao što pokazase neki na glavnoj skupštini »Prosvjete«) da tim ljudima iskazemo svoju sućut.

Nama je danas dobro — mislimo mi sada — mi nismo još napadani, mi nismo omalovaživani; a kad bude i na nas red došao — tada ćemo i mi u njihovo kolo, ili ćemo onako, kako nam dopisnik niže savjetuje »obzirno i strpljivo podnašati...« Nijesu ni nas još pogladili, ali gospodo drugovi mi nismo tako nećutljivi, pa kakvo čuda, da i mi vičemo — pošto smo se uvjerali o poštenim nakanama nekih — velimo, da i mi vičemo: »evo, i mi smo kršćani pa nas odmah na križ prebili!« Znamo, da će iz takve krvi niknuti veliki broj nasljednika, koji će nastojati, da nesebičnom ljubavi i zrakom istine posvete našu uspomenu — pa neka krv teče! Malo niže tuži se onaj dopisnik, što neki učitelji društva kotara koparskoga odobravaju korake Zeca i drugova, te im veli: »Nu mi poručujemo svim učit. društvima »Zaveze«, da mi istarsko-hrvatski učitelji, koji izbliza poznamo ovu gospodu i naše odnošaje, odsudjujemo njihovo javno političko djelovanje najodlučnije«.

Da ih oni izbliza poznaju? Malo kašnije vidjeti ćemo kako ih izbliza poznaju, a sada dopustite nama, da vam mi »raskrinkamo« jednoga od one trojice — Zeca naime, protiv koga je najvećma članak napisan.

Služiti ćemo se informacijama, što smo ih dobili sa strane vrlo upućene, od njegovih osobnih prijatelja, a u politici najokorjelijih protivnika. Taj se čovjek rodio od hrvat. roditelja u selu Brzac, na otoku Krku. Od godine 1891. do 1896. službovao je kao privremeni učitelj na Poljcima, na istom otoku. Godine 1895. predvodio je čet, onih obćinara na izbornu kreševu za pokraj. sabor, te pomogao izvoštiti pobjedu nad ondašnju jaku taljanašku stranku, kojoj je na čelu stao načelnik one općine, dakle predsejednik mjestnog školskog vieća. Poslie izbora držao je, u svom mladenačkom duhu i izhitu, govor pred sakupljenim narodom u prisutnosti načelnikova brata, koje je sliedio njegove stope. Istodobno, kad je držao taj govor, inspirirao je, sada već blage uspomene pok. nadzornik Škopinić ondješnju puč. školu, koja je bila u neposrednoj blizini. Godinu dana za tim bio je Zec odpušten od službe, a pravo je čudo, da su ga i toliko držali. Godine 1896. pomogao je svaliti do tada taljanšku obćinu u Dubašnici. Pošao pak u Ameriku, odakle se vratio, te bio preko godine dana obć. tajnikom u Dubašnici. Kao takav znatno je pomogao odpraviti kapetana Zueka, koji nije već mogao da podnosi prkos složnih obćina otoka Krka proti njegovom taljanskom saobraćaju šnjima.

Vodio je i borbu sporeznim uredom u Krku, koji je do tada slao strankama samo taljanske platežne naloge. (O tom može svjedočiti i gosp. Spinčić, kojem Zec utekao za interpelanciju.) Sam je obilazio od kuće do kuće po čitavoj obćini svježnjem taljanskih »Editta«, nagovarajuć stranke, da ih ne prime, jer su napisani — »Editti« — u njima ne poznatom jeziku, i da dadu o tom pismenu izjavu. Molio je kroz to

doba i našu družbu, da ga namjesti, ali badava — kako razabiremo iz njegova lista objelodanjena u »Omnibusu« od 14./2. t. god. Godine 1899. bio je napokon uspostavljen u službu puč. učitelja i poslan na otok Unije. Tu je vodio žestoku borbu proti taljanskoj občini u Malom Lošnju. Njegovo tadanje »tvrd« hrvatsko osvjedočenje svjedoči nam 25 unijskih seljaka, danas od »popa« nahuckanih i podpisanih proti njemu, u »Omnibusu« od 22/4. t. godine.

Gospodo! Čovjek u hrvat. duhu rođen i odgojen, koji je toliko prepatio na polju narodnostne borbe, nije moguće, da svoj narod zapusti i prodje u tuđi tabor; ne, toga si mi ne damo sugerirati ni od »strpljivog« Sloginog dopisnika, ni od svih njegovih istomisljenika — budi rečeno bez zamjere. Ovake misli i tvrdo uvjerenje nije tek naše, nego mnogih drugova, koji u istinu »izbliza« njega poznaju!

Ne bi li, gospodo, mogao biti koji drugi uzrok, što je on ustao proti vama? Možda uprav ljubav do naroda našega — i želja, da se narod emancipira od klerikalizma? Mi vjerujemo u to. On gonjen od krute sudbine, stekao je u svijetu iskustvo, koje nam mnogim manjka i uvidio da ima u organizaciji naše stranke mnogo gnjileža, kako to mnogi od Vas priznajete, te ustao protiv tog zla i javno i privatno; al jaol gadalja mu se, što i onome, koji istinu gudi: guda lom ga po prstima bijete!

Zlo, što nije još u nas nastalo doba, o kojoj je već davno rekao veliki mislioc. Mazzini, kojeg se uprav ovih dana slavi stogodišnjica: »E tempo che ciascuna di noi sia pubblicamente fedele alle convinzioni dal anima sua!« No, da vidimo pak kako dopisnik onu gospodu pozna. Kaže u svom članku: »Oni se pobuniše proti dvojici il trojici Hrvata s uzroka zgojno osobnih...« Takove i još kojekakve laži širile su se do tada o njima od ustiju do ustiju po Istri, a sad su evo počele izbijati na javu, jer dopisnik misli, da su već toliko sazrele, da bi se mogle proturati za — istine!

Da ne sudimo lakoumno, popitali smo se i o tom; te smo ovlaštjeni izjaviti, da je to najdrzovitija laž. — Neka slobodno gosp. dopisnik navede imena te dvojice ili trojice Hrvata, s kojima su oni u osobnoj zavadi:

Dalje veli dopisnik: »No oni najbolje znadu, da su svojim postupkom koristili sami sebi.« To ne stoji, to je podvala dostojna »N. Sloge« i njezinog dopisnika. Jest, to je teška objeda, koju ne možete, gospodo, dokazati. Organ stranke, koji se takvim sredstvima služi, nije na visini svoje misije; to je jezuitski, jer oni znadu za ocrnjivanje, ogovaranje, objedjivanje — što im mnogo pomaže. Ako igdje u svijetu, to osobito u nas vrijedi, jer oni, koji su pozvani, da naučaju ljubav i istinu, zadiru od nje, te kako je svakomu poznato bacaju anatemu na one, koji se usude, da prikazuju narodu stvari, kakve u zbilji jesu. — Opet veli dopisnik: »Ne bi rado dirali u obiteljski svakomu sveti život, ali sam prisiljen reći, da su oni žrtve (ako se to za njih može reći) svojih kućnih i osobnih okolnosti...« To je druga i objeda i laž ujedno. Da je laž, evo mi djelomično dokazujemo. (Dalje.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Iz »Zaveze avstrijskih jugoslovenskih učiteljskih društva.« Delegate za XVII. glavno skupšćino v Pulju dne 13. 14. in 15. avgusta t. l. so dosedaj prijavila sledeča »Zavezina« društva:

I. Slovensko* deželno učit. društvo v Ljubljani. 1.) g. Jakob Dimnik, nadučitelj v Ljubljani; 2.) g. Jakob Furlan, učitelj v Ljubljani; 3.) g. Janko Likar, učitelj v Ljubljani; 4.) g. Juraj Režek, učitelj v Ljubljani.

II. Belokranjsko učiteljsko društvo. 5.) g. Michael Kosec, nadučitelj v Dragatušu; 6.) g. Fran Šetina g. nadučitelj v Črnomlju.

III. Sevnjsko-brežiško učit. društvo: 7.) g. Josip Brinar, učitelj v Sevnici; 8.) g. Blaž Tominc, nadučitelj v Globokem; 9.) g. Mavro Tramšek, nadučitelj v Sromljah.

Ostala p. n. društva prosimo, da nam prijavijo zanesljivo do 15. t. m. delegata in vrnejo izpolnjene društvene izkaze.

Vodstvo Zaveze.

Ljubljansko učiteljsko društvo vabi tem potem p. n. svoje člane in prijatelje k odkritju nagrobnega spomenika r. šolskemu ravnatelju, nadučitelju in c. kr. okr. šolskemu nadzorniku Andreju Žumru v Kranju, dne 15. julija, ob 1/2 6 uri popoldne. Nagrobni govor bo govoril naš tovariš, g. Engelbert Gangl. Odhod iz Ljublane z opoldanskim, oziroma s popoldanskim gorenjskim vlakom. Z ozirom na to, da je bil blagi pokojnik ljubljanski učitelj in nadučitelj, torej naš ožji tovariš in prijatelj, pričakuje mnogobrojne udeležbe odbor.

Štajersko.

Šmarsko - rogaško učiteljsko društvo zboruje dne 16. t. m. ob eni popoldne pri Sv. Križu. Razen običajnih točk bo na dnevnem redu tudi razgovor o naših konferencah in točka: Iz šolske prakse.

K obilni udeležbi vljudno vabi Strmšek.

Učiteljsko društvo za konjiški okraj zboruje v nedeljo, dne 9. julija t. l. ob 1/2 11. uri dopoldne v Konjicah po običajnem vzporedju. K mnogobrojni udeležbi vabi odbor.

Književnost in umetnost.

Popotnik. Letnik XXVI. Štev. 6. — Avgustin Požegar nadaljuje svojo temeljito razpravo »Vplivi dušnih pretresov pri domači in javni odgoji«. — Takisto zanimiva je razprava tovariša S. E. »K opazovanju otroške osebnosti«. — Fr. Kocbek in M. J. Nerat priobčujeta nadaljevanje svojega vestnega poročila »S I. mednarodnega kongresa za šolsko higijeno v Norimberku l. 1904.« — Tovariš Ivan Šega objavlja 114. in 115. odstavek interesantnih svojih »Pedagoških utrinkov«. — »Književno poročilo« govori o spevoigri »Letni časi«, ki jo je priredil tovariš Anton Kosi. — Bogato založeni »Razgled« (Listek — Pedagoški paberki — Kronika) nudi čitatelju obilico zanimivih drobtin. — Tudi ta številka dokazuje, da je »Popotnik« v resnici pedagoški in znanstven list, ki je v čast naprednemu učitelstvu!

Zvonček. V 7. številki je objavljena ta-le vsebina: 1. Naš petelinček. Cvetko Slavin. Pesem. — 2. Za kruhom. Fran Voglar. Povest. — 3. Žigatov Primož. Ivo Trošt. Povest s podobo. — 4. Razbiti vrč. E. Gangl. Pesem s podobo. — 5. Kako sem potoval v Rusijo. Ferd. L. Tuma. Poučni spis. — 6. Odločilen lučaj. Podoba. — 7. Zaklad. Andrej Rapč. Povest. — 8. Prvi izprehod. E. Gangl. Povest s podobo. — 9. Večerno nebo. Sorin. Pesem. — 10. Ptčica, zapoj mi... Žirov. Pesem. — 11. Pouk in zabava.

Album slovenskih napevov. (Album de chants nationaux slovènes). Omenili smo že, da je izdal gospod Fran Gerbič III. zvezek slovenskih narodnih napevov za klavir. Kakor I. in II. zvezek se odlikuje tudi ta po lepem, finem in lahkem spremljevanju s klavirjem, ki se okusno in docela primerno ter izrazito oprijemlje prelepih narodnih popevk. Iz vsake pesmi zveni pristno narodno zvočje, ki razodeva globoko skladateljevo umevanje otožnovesele narodne poezije. Nič ni banalnega in hrupnega, vse je umirjeno in mehko kot lepa lirski pesem, ki jo zavzeto poslušča preprosta hiša in